

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 4-son

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev, Y. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Vebsayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 26-avgustda

bosmaxonaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog'i: 24,5

Adadi: 100. Buyurtma: № 81.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'ba mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xashimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'ba professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqni sohalararo o'rganish fakulteti Tadqiqot markazi rahbari, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'ba mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'ba mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'ba professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti Tadqiqot markazi yetakchi ilmiy xodimi, yuridik fanlar doktori, dotsent

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoiy odil sudlov fakulteti dekani, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, professor v.b.

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'ba professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrası dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrası dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'ba katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик,
Э. Шарипов, К. Абдувалиева,
М. Шарифова, Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

Е-mail:

lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
26.08.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 24,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 81.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – руководитель Исследовательского центра факультета междисциплинарного изучения права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

Ш. Исмоилов – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – заведующая сектором экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – ведущий научный сотрудник Исследовательского центра факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Р. Алтиев – декан факультета уголовного правосудия Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, и. о. профессора

М. Курбанов – и. о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и. о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission at the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvalieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 26.08.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 24,5.
Units: 100. Order: № 81.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Head of the Research Center of the Faculty of Interdisciplinary Studies of Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Head of the Department of Environmental Law of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Leading Research Fellow of the Research Center of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

R. Altiev – Dean of the Faculty of Criminal Justice of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Acting Professor

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 11 **SAYDULLAYEV SHAXZOD ALIXANOVICH**
Qonunchilikdagi bo'shliqlarni aniqlashda normativ-huquqiy hujjatlar ijrosi monitoringining ahamiyati
- 20 **ALLAYAROVA SOLIXA NARZULLOYEVNA**
Yuridik germeneytikaning nazariy-metodologik asoslari
- 26 **SULTANOVA SABOXAT ALISHEROVNA**
Tartibga solish ta'sirini baholash va huquqiy monitoringni takomillashtirishning nazariy-huquqiy masalalari
- 34 **UMAROVA IRODA MUXAMEDOVNA**
Ijtimoiy davlat shakllanishining tarixiy-huquqiy bosqichlari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 42 **MIRZAYEV FAYZULLA IBODULLAYEVICH**
Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishda Moliyaviy razvedka bo'linmasining ma'muriy-huquqiy maqomi
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Hukumatni shakllantirish va javobgarligi: O'zbekiston modeli va xorijiy tajriba
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR O'G'LI, ABDUMO'MINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonunining huquqiy tahlili
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK O'G'LI**
Yoshlar bandligini qo'llab-quvvatlashda hududiy "Yo'l xaritalari"ni joriy etishning ahamiyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 70 **RUZINAZAROV SHUXRAT NURALIYEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solish tendensiyalari
- 77 **BOZAROV SARDOR SOXIBJONOVICH**
Sun'iy intellekt tizimlarining fuqarolik-huquqiy javobgarligi: zamonaviy huquqiy muammolar va tartibga solish yondashuvlari
- 86 **XODJIYEV YUNUS MUXITDINOVICH**
Ko'char ashyolarga bo'lgan mulk huquqidan voz kechishning ayrim masalalari
- 93 **SATVALDIYEVA YULDUZXON XATAMJAN QIZI**
Sanoat namunalarini huquqiy muhofaza qilish muammolari va ularning dekorativ-amaliy san'at asarlari bilan nisbati
- 100 **KAN YEKATERINA EDUARDOVNA**
Klinik amaliyotda "yashirin sun'iy intellekt" (shadow AI): shifokorlarning undan ruxsatsiz foydalanishini nazorat qilishning huquqiy mexanizmlari
- 108 **RAXMONOV TOLIB TURG'UN O'G'LI**
Raqamli moliyaviy aktivlarning fuqarolik-huquqiy tabiati
- 115 **BERDIBAYEV SARDOR YERKABOY O'G'LI**
"Animus fraudandi": xalqaro xususiy huquqda qonunni chetlab o'tishni isbotlashning doktrinal huquqiy asoslari

121 JO'RAQULOVA HILOLA O'KTAM QIZI

Regress fuqarolik-huquqiy javobgarlik tizimining muhim va zarur tarkibiy elementi

127 RAHIMOV JALOLIDDIN XAYTBOY O'G'LI

Steyblkoinlar orqali to'lov qilishning shartnomaviy asoslari tavsifi

132 OLLABERGANOV JUR'ATBEK MANSURBEK O'G'LI, XADJIYEV AZIZBEK KADAMBAYEVICH

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik huquqida raqamli aktivlar va elektron bitimlarni tartibga solishning dolzarb muammolari

138 BAXROMOVA NILUFAR XOSHIQOVNA

Raqamli marketingda firibgarlik va chalg'ituvchi amaliyotlarga qarshi huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish: fuqarolik-huquqiy yondashuv

145 SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI

Davlat xaridlari jarayonini elektronlashtirish sharoitida shartnomaviy munosabatlarni huquqiy tartibga solish

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

153 UZAKOVA GO'ZAL SHARIPOVNA

Atrof-muhitni xalqaro-huquqiy muhofaza qilishda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit bo'yicha dasturi (UNEP)ning o'rni va roli

161 KENJAYEV RUSTAM XAYDAROVICH

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlardan foydalanish va muhofaza qilishda ekologik nazoratning o'rni va ahamiyati

168 RAHMATOVA DILAFRIZ IXTIYOR QIZI

Elektron chiqindilar bilan bog'liq munosabatlarni huquqiy tartibga solishning fragmentarlari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

180 PRIMOV BAXTIYOR OLIM O'G'LI

Kriptoalyutadan jinoiy maqsadlarda foydalanish: jinoyat-huquqiy jihatlar

185 JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR QIZI

Ehtiyotsizlik orqasida sodir etilgan jinoyatlar uchun jinoiy javobgarlikni tabaqalashtirishning jinoyat-huquqiy muammolari: Germaniya va Fransiya jinoyat qonunchiligining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

192 XALILOV SHOHROH MIRZO BOYMUROD O'G'LI

Tergovda ayblovga moyillik: kognitiv sabablar, qiyosiy-huquqiy tahlil va protsessual bartaraf etish mexanizmlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

200 BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIYEVICH

Xalqaro huquqda kiberurush va kiberoperatsiyalar: farqlash hamda huquqiy tartibga solish muammolari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

- 11 **САЙДУЛЛАЕВ ШАХЗОД АЛИХАНОВИЧ**
Значение мониторинга исполнения нормативно-правовых актов в выявлении пробелов в законодательстве
- 20 **АЛЛАЯРОВА СОЛИХА НАРЗУЛЛОЕВНА**
Теоретико-методологические основы юридической герменевтики
- 26 **СУЛТАНОВА САБОХАТ АЛИШЕРОВНА**
Теоретико-правовые вопросы совершенствования оценки регуляторного воздействия и правового мониторинга
- 34 **УМАРОВА ИРОДА МУХАМЕДОВНА**
Историко-правовые этапы формирования социального государства

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

- 42 **МИРЗАЕВ ФАЙЗУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ**
Административно-правовой статус подразделения финансовой разведки в сфере противодействия легализации преступных доходов
- 48 **АЛИМОВ БОТУ БАБИРОВИЧ**
Формирование и ответственность Правительства: модель Узбекистана и зарубежный опыт
- 57 **РАИМОВ ЭЛБЕК БАХОДИР УГЛИ, АБДУМУМИНОВА САЛОМАТ ОТАБЕКОВНА**
Правовой анализ Закона Республики Узбекистан «О персональных данных»
- 63 **АЗИМОВ АЗИМБЕК АЗИЗБЕК УГЛИ**
Значение внедрения региональных «дорожных карт» в поддержке занятости молодёжи

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

- 70 **РУЗИНАЗАРОВ ШУХРАТ НУРАЛИЕВИЧ, ТОШКАНОВ НУРБЕК БАХРИДДИНОВИЧ**
Тенденции правового регулирования цифрового предпринимательства
- 77 **БОЗАРОВ САРДОР СОХИБЖОНОВИЧ**
Гражданско-правовая ответственность систем искусственного интеллекта: современные правовые проблемы и подходы к регулированию
- 86 **ХОДЖИЕВ ЮНУС МУХИТДИНОВИЧ**
Некоторые вопросы отказа от права собственности на движимые вещи
- 93 **САТВАЛДИЕВА ЮЛДУЗХОН ХАТАМЖАН КИЗИ**
Проблемы правовой охраны промышленных образцов и их соотношение с произведениями декоративно-прикладного искусства
- 100 **КАН ЕКАТЕРИНА ЭДУАРДОВНА**
«Теневой искусственный интеллект» (Shadow AI) в клинической практике: правовые механизмы контроля за его несанкционированным использованием врачами
- 108 **РАХМОНОВ ТОЛИБ ТУРГУН УГЛИ**
Гражданско-правовая природа цифровых финансовых активов
- 115 **БЕРДИБАЕВ САРДОР ЕРКАБОЙ УГЛИ**
Animus fraudandi: доктринально-правовые основы доказывания обхода закона в международном частном праве

121 ЖУРАКУЛОВА ХИЛОЛА УКТАМ КИЗИ

Регресс как важный и необходимый элемент системы гражданско-правовой ответственности

127 РАХИМОВ ЖАЛОЛИДДИН ХАЙТБОЙ УГЛИ

Характеристика договорных основ осуществления платежей посредством стейблкоинов

132 ОЛЛАБЕРГАНОВ ЖУРАТБЕК МАНСУРБЕК УГЛИ, ХАДЖИЕВ АЗИЗБЕК КАДАМБАЕВИЧ

Актуальные проблемы регулирования цифровых активов и электронных сделок в гражданском праве Республики Узбекистан

138 БАХРОМОВА НИЛУФАР ХОШИМОВНА

Совершенствование правовых механизмов противодействия мошенничеству и вводящим в заблуждение практикам в цифровом маркетинге: гражданско-правовой подход

145 САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ

Правовое регулирование договорных отношений в условиях перевода процесса государственных закупок в электронную форму

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

153 УЗАКОВА ГУЗАЛ ШАРИПОВНА

Роль и значение программы ООН по окружающей среде (ЮНЕП) в международном экологическом праве

161 КЕНЖАЕВ РУСТАМ ХАЙДАРОВИЧ

Роль и значение экологического контроля в использовании и охране земель сельскохозяйственного назначения

168 РАХМАТОВА ДИЛАФРУЗ ИХТИЁР КИЗИ

Фрагментарность правового регулирования обращения с электронными отходами

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

180 ПРИМОВ БАХТИЁР ОЛИМ УГЛИ

Использование криптовалюты в преступных целях: уголовно-правовые аспекты

185 ЖУМАНАЗАРОВА МАРЖОНА БОТИР КИЗИ

Уголовно-правовые проблемы дифференциации уголовной ответственности за преступления, совершённые по неосторожности: сравнительно-правовой анализ уголовного законодательства Германии и Франции

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

192 ХАЛИЛОВ ШОХРУХ МИРЗО БОЙМУРОД УГЛИ

Обвинительный уклон в расследовании: когнитивные причины, сравнительно-правовой анализ и процессуальные механизмы его устранения

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

200 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, РАСУЛОВ ЖУРАБЕК АБДУСАМИЕВИЧ

Кибервойна и кибероперации в международном праве: проблемы разграничения и правового регулирования

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 11 **SAYDULLAEV SHAKHZOD ALIKHANOVICH**
The importance of monitoring the implementation of normative legal acts in identifying gaps in legislation
- 20 **ALLAYAROVA SOLIKHA NARZULLOEVA**
Theoretical and methodological foundations of legal hermeneutics
- 26 **SULTANOVA SABOKHAT ALISHEROVNA**
Theoretical and legal issues of improving regulatory impact assessment and legal monitoring
- 34 **UMAROVA IRODA MUKHAMEDOVNA**
Historical and legal stages of the social state formation

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 42 **MIRZAEV FAYZULLA IBODULLAEVICH**
Administrative and legal status of the financial intelligence unit in combating criminal income legalization
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Formation and accountability of the government: the Uzbekistan model and foreign experience
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR UGLI, ABDUMUMINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
Legal analysis of the law of the Republic of Uzbekistan “On personal data”
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK UGLI**
The importance of implementing regional “Roadmaps” in supporting youth employment

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 70 **RUZINAZAROV SHUKHRAT NURALIEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Trends in legal regulation of digital entrepreneurship
- 77 **BOZAROV SARDOR SOKHIBJONOVICH**
Civil liability of artificial intelligence systems: contemporary legal issues and regulatory approaches
- 86 **KHODJIEV YUNUS MUKHITDINOVICH**
Certain issues of renunciation of ownership rights to movable property
- 93 **SATVALDIEVA YULDUZKHON KHATAMJAN KIZI**
Issues of legal protection of industrial designs and their interrelation with works of decorative and applied art
- 100 **KAN EKATERINA EDUARDOVNA**
“Shadow artificial intelligence” (Shadow AI) in clinical practice: legal mechanisms for monitoring its unauthorized use by doctors
- 108 **RAKHMONOV TOLIB TURGUN UGLI**
Civil law nature of digital financial assets
- 115 **BERDIBAEV SARDOR ERKABOY UGLI**
Animus fraudandi: doctrinal legal foundations for proving evasion of law in private international law
- 121 **JURAKULOVA HILOLA UKTAM KIZI**
Regression is an important and necessary structural element of the system of civil law liability
- 137 **RAHIMOV JALOLIDDIN KHAYTBOY UGLI**
Characteristics of the contractual framework for payments using stablecoins

132 **OLLABERGANOV JURATBEK MANSURBEK UGLI, KHADJIEV AZIZBEK KADAMBAEVICH**
Current issues in the regulation of digital assets and electronic transactions in the civil law of the Republic of Uzbekistan

138 **BAKHROMOVA NILUFAR KHOSHIMOVNA**
Improving legal mechanisms for combating fraud and misleading practices in digital marketing: a civil law approach

145 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
Legal regulation of contractual relations in the context of the digitalization of the public procurement process

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW.
ENVIRONMENTAL LAW

153 **UZAKOVA GUZAL SHARIPOVNA**
The role and significance of the United Nations Environment Programme (UNEP) in the international legal protection of the environment

161 **KENJAEV RUSTAM KHAYDAROVICH**
The role and significance of environmental control in the use and protection of agricultural land

168 **RAKHMATOVA DILAFRUZ IKHTIYOR KIZI**
Fragmentariness of legal regulation of electronic waste management

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

180 **PRIMOV BAKHTIYOR OLIM UGLI**
Criminal use of cryptocurrency: criminal-legal aspects

185 **JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR KIZI**
Criminal-legal problems of differentiating criminal liability for crimes committed due to negligence: a comparative-legal analysis of German and French criminal legislation

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

192 **KHALILOV SHOHRUH MIRZO BOYMUROD UGLI**
Accusation bias in criminal investigations: cognitive causes, comparative legal analysis, and procedural mechanisms for its elimination

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

200 **BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIEVICH**
Cyberwarfare and cyber operations in international law: problems of delimitation and legal regulation

Kelib tushgan / Получено / Received: 27.06.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.08.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 26.08.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4./CUUW2785>

UDC: 346.3(045)(575.1)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK HUQUQIDA RAQAMLI AKTIVLAR VA ELEKTRON BITIMLARNI TARTIBGA SOLISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Ollaberganov Jur'atbek Mansurbek o'g'li,

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti

Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar fakulteti talabasi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3419-4562>

e-mail: ollaberganovjuratbek706@gmail.com

Xadjiyev Azizbek Kadambayevich,

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti

Huquq kafedrası o'qituvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9758-5078>

e-mail: hodjievazizbek559@gamil.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida shakllanayotgan raqamli aktivlar va elektron bitimlarni huquqiy tartibga solishning dolzarb sivilistik muammolari tahlil qilingan. Klassik mulk huquqi triadasi (egallik qilish, foydalanish, tasarruf etish) blokcheyndagi nomoddiy obyektlarga to'g'ridan to'g'ri qo'llanishining huquqiy imkonsizligi hamda milliy qonunchilikdagi konseptual kolliziyalar ochib berilgan. Smart-kontraktlardagi "kod, bu qonun" tamoyilining an'anaviy shartnoma huquqi prinsiplari bilan ziddiyatlari asoslangan. Tadqiqotda tizimli-tuzilmaviy metod raqamli aktivlarning fuqarolik huquqi obyektlari tizimidagi o'rnini aniqlashga, qiyosiy-huquqiy metod AQSH, Germaniya, YI va Janubiy Koreya tajribasini milliy huquqqa adaptatsiya qilish imkoniyatlarini baholashga, rasmiy-mantiqiy metod esa amaldagi qonunchilikdagi bo'shliq va kolliziyalarni aniqlashga xizmat qilgan. Elektron marketpleyslarda iste'molchilar huquqlarini himoya qilish uchun majburiy eskrou tizimini joriy etish zarurati xorijiy tajriba asosida dalillanib, fuqarolik qonunchiligini takomillashtirish yuzasidan aniq takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli aktiv, raqamli huquq, smart-kontrakt, eskrou, mulk huquqi triadasi, elektron tijorat, blokcheyn, kripto-aktiv

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ АКТИВОВ И ЭЛЕКТРОННЫХ СДЕЛОК В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Оллаберганов Журатбек Мансурбек угли,

студент социально-экономического факультета

Ургенчского государственного университета

имени Абу Райхана Беруни

Хаджиев Азизбек Кадамбаевич,

преподаватель кафедры права

Ургенчского государственного университета

имени Абу Райхана Беруни

Аннотация. В настоящей статье проанализированы актуальные цивилистические проблемы правового регулирования цифровых активов и электронных сделок, формирующихся в условиях цифровой экономики. Раскрыты юридическая невозможность непосредственного применения классической триады права собственности (владение, пользование, распоряжение) к нематериальным объектам в блокчейне, а также концептуальные коллизии национального законодательства. Обосновано противоречие принципа смарт-контрактов «код – это закон» традиционным принципам договорного права. В исследовании системно-структурный метод применён для определения места цифровых активов в системе объектов гражданских прав; сравнительно-правовой – для оценки возможностей адаптации опыта США, Германии, ЕС и Южной Кореи к национальной правовой системе; формально-логический – для выявления пробелов и коллизий в действующем законодательстве. На основе зарубежного опыта обоснована необходимость внедрения обязательной системы эскроу для защиты прав потребителей на электронных маркетплейсах и разработаны конкретные предложения по совершенствованию гражданского законодательства.

Ключевые слова: цифровой актив, цифровое право, смарт-контракт, эскроу, триада права собственности, электронная коммерция, блокчейн, криптоактив

CURRENT ISSUES IN THE REGULATION OF DIGITAL ASSETS AND ELECTRONIC TRANSACTIONS IN THE CIVIL LAW OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Ollaberganov Juratbek Mansurbek ugli,

Student at Faculty of socio-economic sciences,
Urgench State University named after Abu Rayhon Beruniy

Khadjiev Azizbek Kadambaevich,

Lecturer of the Department of Law,
Urgench State University named after Abu Rayhon Beruniy

Abstract. This article analyzes pressing civil law problems in the legal regulation of digital assets and electronic transactions emerging within the digital economy. It highlights the legal impossibility of directly applying the classical triad of property rights (possession, use, and disposal) to intangible objects on the blockchain, as well as conceptual conflicts in national legislation. The contradictions between the principle of “code is law” in smart contracts and traditional contract law principles are substantiated. The study utilizes a structural-systemic method to determine the status of digital assets within the system of civil law objects, a comparative legal method to evaluate the adaptability of US, German, EU, and South Korean experiences to national law, and a formal-logical method to identify gaps and conflicts in current legislation. Based on foreign experience, the necessity of introducing a mandatory escrow system to protect consumer rights on electronic marketplaces is justified, and concrete proposals for improving civil legislation are developed.

Keywords: digital asset, digital law, smart contract, escrow, property rights triad, e-commerce, blockchain, crypto-asset

Kirish

Iqtisodiyotning raqamli transformatsiyalashuvi virtual makon subyektlari o'rtasidagi mulkiy munosabatlar oldiga an'anaviy fuqarolik huquqi tizimi uchun yangi konseptual vazifalarni qo'yimoqda. Blokcheyn texnologiyasi, kripto-aktivlar va NFT jadal rivojlanayotgan sharoitda moddiy ashyolar uchun ishlab chiqilgan klassik huquq institutlari o'z regulativ samaradorligini asta-sekin yo'qotmoqda. Jismoniy shaklga ega bo'lmagan, markazlashmagan tarmoqda mavjud bo'lgan hamda xususiy shifrlash kaliti orqali boshqariladigan bu obyektlar huquqiy tabiati

borasida jiddiy ilmiy munozaralarni keltirib chiqarmoqda.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi etib belgilangan bo'lsa-da, milliy qonunchilikda “raqamli aktiv” va “raqamli huquq” tushunchalarining yaxlit, qonun darajasidagi ta'rifi hali shakllantirilmagan. Mavjud huquqiy baza asosan tarqoq qonunosti hujjatlaridan iborat bo'lib, Fuqarolik kodeksining fundamental normalari bilan tizimli muvofiqlashtirilmagan. Bu holat fuqarolik muomalasi ishtirokchilarining huquqiy kafolatlarini pasaytiradi, sud amaliyotida kolliziyalar yaratadi

va investitsiyaviy muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli raqamli makon obyektlari va elektron shartnomaviy munosabatlarni tizimli sivilistik tadqiq etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ushbu muammoning amaliy ko'lamini tobora yaqqol namoyon bo'lmoqda: rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2026-yilning birinchi choragida elektron tijorat platformalariga nisbatan jami 1 657 ta iste'molchi murojaati qayd etilgan bo'lib, ularning aksariyati tovar sifati va yetkazib berish muddatlariga bog'liq bo'lgan (Competition Promotion and Consumer Protection Committee, 2026).

Asosiy qism

Olimlarning fikricha, jahon sivilistikasida raqamli aktivlar va virtual valyutalarning huquqiy tabiati hamda ularni tasniflash masalasi bugungi kunda eng ko'p bahs-munozaraga sabab bo'layotgan muammolardan biri hisoblanadi (Savitskaya, 2015). Uzoq davr mobaynida "raqamli aktiv" tushunchasi ilmiy adabiyotda deyarli iste'mol qilinmagan, biroq fuqarolik huquqi fanida raqamli huquqlar va valyutaning huquqiy tabiati mustaqil qiziqish predmetiga aylangan (Egorova & Blazhev, 2020). Shu sababdan ilmiy muhitda raqamli huquqni alohida huquq sohasiga ajratish mumkinligi to'g'risida turli qarashlar ilgari surilgan (Aleksandrova, 2021). Biroq so'nggi tadqiqotlar bu tushunchaning faqat moliyaviy aktivlar bilan chegaralanmay, ancha kengroq munosabatlar doirasiga taalluqli ekanini ko'rsatdi. M. Rojkova bu borada: "Tartibga solinadigan munosabatlarning turli-tumanligi yagona huquqiy metodni belgilashni qiyinlashtiradi, natijada raqamli huquqni mustaqil kichik tarmoq sifatida ajratib bo'lmaydi", – deya ta'kidlaydi (Rozhkova, 2020). O'zbekistonlik olim B. Xolmirov (2025) milliy qonunchilikdagi kamchiliklarni tahlil qilib, elektron valyuta va kripto-aktivlar aylanmasini tartibga soluvchi normalar juda tarqoq holatda ekanligini va bu Fuqarolik kodeksining mulk huquqiga oid qoidalarini bilan jiddiy ziddiyatlarni keltirib chiqarayotganini qayd etadi. A. Yakubov (2024) esa, o'z navbatida, raqamli aktivlarni to'lov, investitsiya, utilitar va NFT turlariga aniq ajratib tasniflashni milliy qonunchilikni birlashtirishning asosiy sharti deb hisoblaydi.

Ushbu qarashlar maqolada milliy qonunchilikni isloh qilish metodologiyasi uchun asos qilib olindi.

Tadqiqotda dialektik, tizimli-tuzilmaviy, qiyosiy-huquqiy, rasmiy-mantiqiy va funksional tahlil metodlaridan foydalanildi: tizimli-tuzilmaviy metod raqamli aktivlarning fuqarolik huquqi obyektlari tizimidagi o'rnini aniqlashga, qiyosiy-huquqiy metod AQSH, Germaniya, YI va Janubiy Koreya tajribasini milliy huquqqa adaptatsiya qilish imkoniyatlarini baholashga, rasmiy-mantiqiy metod esa amaldagi qonunchilikdagi bo'shliq va kolliziyalarni aniqlashga xizmat qildi.

O'zbekiston Fuqarolik kodeksi 1996-yilda, raqamli iqtisodiyot hali shakllanmagan davrda qabul qilingan bo'lib, uning konseptual apparati moddiy ashyolar va an'anaviy majburiyat huquqlariga moslashtirilgan. Kodeksning 164-moddasiga ko'ra, mulk huquqi – shaxsning o'z mol-mulkiga egalik qilish, undan foydalanish va uni tasarruf etish huquqidir (Republic of Uzbekistan, 1996). Sivilistikada bu uchlik "mulk huquqi triadasi" deb ataladi. Blokcheynda bit-kod ko'rinishida mavjud kripto-aktiv yoki stebylkoinni ushbu an'anaviy triadaga kiritish jiddiy huquqiy-mantiqiy kolliziyalarni keltirib chiqaradi:

1. Egalik qilish muammosi: klassik ma'noda egalik qilish – ashyoni jismoniy hokimiyatda ushlab turish imkoniyati. Raqamli aktiv jismoniy shaklga ega emas – u markazlashmagan tarmoqdagi taqsimlangan reyestr yozuvida mavjud bo'ladi.

2. Foydalanish muammosi: an'anaviy foydalanish ashyoning fizik xususiyatlarini iste'mol qilishni anglatadi, raqamli aktivning foydaliligi esa faqat tarmoq ishtirokchilari bergan shartli qiymatda va uni transfer qilish imkoniyatida namoyon bo'ladi.

3. Tasarruf etish muammosi: blokcheynda tasarruf etish faqat maxfiy kalit orqali amalga oshadi; kalit yo'qolsa yoki o'g'irlansa, egasi tasarruf etish imkoniyatidan butunlay mahrum bo'lib qoladi. Eng muhimi, bu yerda davlat majburlash mexanizmi (sud qarori, sud ijrochisi) ishlamaydi – sud blokcheyn kodini majburan o'zgartira olmaydi.

Ilmiy adabiyotlarda kripto-aktivlar bo'yicha nizolarni xalqaro tijorat arbitraji orqali hal etishda maxfiylik tamoyili alohida ahamiyatga ega ekanligi qayd etiladi. Raqamli aktivlar tizimidagi ziddiyatlarni bartaraf etishda an'anaviy sud tartibidan farqli o'laroq, muqobil mexanizmlarning maxfiylik xususiyati ustunlikka ega. Tadqi-

qotlarda qayd etilishicha, “Jamoatchilik uchun ochiq bo’lgan sud muhokamasidan farqli o’laroq, mediatsiya konfidensial jarayon hisoblanadi. Konfidensiallik taraflar va mediatorning jarayon paytidagi holatlarni oshkor etmaslik haqidagi majburiyatida ifodalanadi” (Abdusatarov, 2025). Xalqaro mulk huquqlari indeksining 2025-yilgi global hisobotiga ko’ra, O’zbekistonning intellektual va raqamli mulk huquqlarini himoya qilish ko’rsatkichi *10 balli shkalada 3,64 ballni* tashkil etgan. Bu ko’rsatkich mamlakatning raqamli makonda intellektual mulk himoyalanganligi bo’yicha jahon miqyosida past ko’rsatkichlarga ega ekanligini anglatadi (Property Rights Alliance, 2025), bu esa kodeksning obyektlar tizimini zudlik bilan isloh qilishni talab etadi.

Elektron bitimlarning eng avtomatlashgan shakli – smart-kontrakt, ya’ni shartnoma shartlarining inson omilisiz, kompyuter kodi orqali o’z-o’zidan bajarilishini ta’minlovchi elektron dastur. O’zbekiston Respublikasining “Elektron tijorat to’g’risida”gi Qonuniga ko’ra, “Elektron tijoratdagi elektron hujjatlar, shuningdek, elektron shaklda qayd etilgan, o’z yuboruvchisini identifikatsiya qilish imkonini beradigan axborot (bundan buyon matnda elektron xabarlar deb yuritiladi) qog’ozda rasmiylashtirilgan va o’z qo’li bilan imzolangan hujjatlarga tenglashtiriladi hamda ulardan shartnoma tuzilganligining dalili sifatida foydalanilishi mumkin” (Republic of Uzbekistan, 2022). Smart-kontraktlar “kod, bu qonun” tamoyiliga tayanadi: algoritm blokcheynga yuklangach, uni tashqaridan o’zgartirish yoki bekor qilish texnik jihatdan imkonsiz bo’ladi. Bu xususiyat shartnoma erkinligi, taraflar tengligi va huquqlarni sud orqali himoya qilish kabi an’anaviy prinsiplar bilan jiddiy ziddiyat yaratadi: oddiy bitimlar taraflar kelishuvi yoki sud qarori bilan o’zgartirilishi mumkin bo’lsa, aqlli shartnoma kodi o’zgarmas bo’lib, unga texnik tuzatish kiritib bo’lmaydi.

Eng xavfli jihat – bitimni haqiqiy emas deb topish va fors-major masalasi: an’anaviy bitim haqiqiy emas deb topilsa, restitutsiya mexanizmi ishga tushadi, biroq blokcheynda bajarilgan tranzaksiyani qaytarishning na huquqiy, na texnik imkoni bor. Qat’iy algoritm favqulodda vaziyatlarni mustaqil baholay olmaydi va kod so’zsiz ijro etilaveradi. Demak, taraf aldangan yoki jiddiy yanglishgan taqdirda ham kod baribir ijro etiladi va mablag’ avtomatik o’tkaziladi, fuqarolik huqu-

qi esa bunday holatlarda jabrlanuvchini real vaqt rejimida himoya qila olmaydi. Shu sababli aqlli shartnomalarning yuridik maqomini qonunda mustahkamlash va ularni haqiqiy emas deb topishning oqibatlarini alohida tartibga solish zarur.

Tadqiqotchi Sh. Madiyarova (2025) o’zining ilmiy izlanishlarida milliy amaliyotdagi ijobiy o’zgarishlarni e’tirof etgan holda, bugungi kunda kripto-aktivlar va tokenlashtirilgan qimmatli qog’ozlar bo’yicha mulk huquqini smart-shartnomalar orqali o’tkazish reallikka aylanganini ta’kidlaydi. Biroq muallif ko’chmas mulk kabi majburiy davlat ro’yxatidan o’tishi shart bo’lgan aktivlar muomalasida huquqiy va texnik to’siqlar hamon saqlanib qolayotganiga alohida e’tibor qaratadi.

“Wildberries”, “Uzum Market” kabi yirik marketpleyslarning kirib kelishi bilan iste’molchilar huquqlarini himoya qilish masalasi yangi bosqichga chiqdi. Eng ko’p uchraydigan huquqbuzarliklar pul to’langandan keyin tovar yetkazilmasligi, sifatsiz yoki boshqa tovar yetkazilishi va firibgarlikdir. Bu muammoni hal etishning eng samarali mexanizmi eskrou tizimi: xaridor to’lagan mablag’ sotuvchiga to’g’ridan to’g’ri o’tmay, neytral eskrou-agent (platforma yoki tranzit bank) hisobida vaqtincha muzlatib qo’yiladi va faqat xaridor tovarni tasdiqlagach sotuvchiga o’tkaziladi; nuqson bo’lsa, mablag’ xaridorga qaytariladi.

Xorijiy tajribaga nazar tashlansa, quyida berilgan jadvalda ko’rsatilganidek qiyosiy manzara kuzatiladi (jadval).

Elektron tijoratda masofaviy aloqalar xavfsizligini ta’minlashda Janubiy Koreya tajribasiga asoslangan shartli depozit (eskrou) tizimi muhim hisoblanib, u “eBay” va “AliExpress” kabi platformalarda firibgarlikning oldini olish va mablag’lar daxlsizligini kafolatlash uchun qo’llanadi. Ushbu tizim iste’molchilarga tovar sifatini tekshirish imkoniyatini beruvchi yuqori huquqiy va iqtisodiy qulayliklarni yaratadi (Jo’rayev, 2023).

Sohani o’rgangan olimlarning fikricha, O’zbekiston Respublikasi ko’chmas mulk bozorida iste’molchilar (ulushdorlar) huquqlarining poymol qilinishi hamda qurilish tashkilotlari tomonidan mablag’larning maqsadsiz ishlatilishi milliy amaliyotda jiddiy iqtisodiy-huquqiy muam-molardan biri bo’lib qolmoqda. Xususan, tahlillarga ko’ra, qurilish tashkilotlaridan birining rahbari tomonidan 67 nafar fuqaroning ishonchiga kirib,

ularning uy-joy uchun ajratgan mablag'larini talon-toraj qilishi oqibatida jami 114 nafar jabrlanuvchiga 17 milliard so'mdan ortiq moddiy zarar yetkazilganligi qayd etilgan. Bunday tizimli inqirozlar va firibgarlik holatlarining oldini olishda xaridorlarning pul mablag'larini banklarda xavfsiz saqlashni kafolatlovchi maxsus "eskrou" (shartli depozit) mexanizmini kechiktirmasdan joriy etish obyektiv davr talabi hisoblanadi" (Said, 2022).

Jadval

Raqamli aktivlar va eskrou tizimini tartibga solishning qiyosiy-huquqiy tahlili (muallif tadqiqoti asosida tuzilgan)

Davlat / hudud	Raqamli aktivning fuqarolik-huquqiy maqomi	Smart-kont-raktning yuridik kuchi	E-tijoratda eskrou tizimi
O'zbekiston	Qonun darajasida mustaqil obyekt sifatida belgilanmagan	Alohida normalar bilan tan olinmagan	Dispozitiv (ixtiyoriy)
AQSH	Ko'plab shtatlarda mulk sifatida tan olingan (UCC tuzatishlari)	Aksariyat shtatlarda yozma shartnomaga tenglashtirilgan	Bozor amaliyoti asosida keng qo'llanadi
Germaniya	eWpG qonuni orqali "raqamli qimmatli qog'oz" instituti joriy etilgan	Fuqarolik kodeksiga qo'shimcha maxsus rejim	Sohaviy standart, imperativ emas
YI (MiCA)	"Kripto-aktiv" yagona ta'rifga ega, reyestrda majburiy kiritiladi	Emitentlar uchun oshkorlik talablari bilan cheklangan	Iste'molchi segmentida kengaytirilgan
Janubiy Koreya	Raqamli aktivlar alohida qonun bilan tartibga solinadi	Bevosita tartibga solinmagan, sud amaliyotiga tayanadi	Maxsus qonun bilan majburiy

"Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonun (Republic of Uzbekistan, 2022) tahlili shuni ko'rsatadiki,

eskrou tizimiga oid qoidalar faqat tavsiyaviy (dispozitiv) xarakterga ega, platformalar uni joriy etish-etmaslikni o'zi hal qiladi. Manbalarda qayd etilishicha, raqobat qo'mitasiga 2024-yil davomida iste'molchilardan jami 30 070 ta murojaat kelib tushgan. Murojaatlarni ko'rib chiqish natijasida iste'molchilarga 32,9 mlrd so'm miqdorda yetkazilgan zarar qayta hisob-kitob qilingan. Shu bilan birga, savdo sohasida iste'molchilarga 426 ta holatda 3,08 mlrd so'mdan ortiq miqdordagi mahsulotlar almashtirib yoki qaytarib berilgan (Competition Promotion and Consumer Protection Committee, 2025). Shu bois B2C segmentidagi bitimlar bo'yicha eskrou tizimidan foydalanishni qonun darajasida majburiy etib belgilash zarurati pishib yetilgan.

Xulosa

Aniqlangan tizimli muammolarni bartaraf etish va milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida quyidagi qonunchilik islohotlarini amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- Fuqarolik kodeksining 81-moddasiga (Republic of Uzbekistan, 1996) o'zgartirish kiritilib, "raqamli aktivlar" va "raqamli huquqlar" mustaqil obyekt sifatida qonunlashtirilishi, ashvoviy egalik o'rniga "raqamli nazorat", tasarruf etish o'rniga "kriptografik kalit transferi" tushunchalari kiritilishi zarur;

- tarqoq qonunosti hujjatlarini unifikatsiya qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasining to'g'ridan to'g'ri amal qiluvchi, yagona "Raqamli aktivlar va kripto-faoliyat to'g'risida"gi qonunini qabul qilish taklif etiladi;

- "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonunda smart-kontraktlarning yuridik kuchi tan olinishi hamda dasturiy xatolar tufayli yetkazilgan zarar uchun dasturchi va operatorlarning mulkiy javobgarligi aniq belgilanishi shart;

- iste'molchilarni firibgarlikdan himoya qilish uchun qonun normalari dispozitivdan imperativ shaklga o'tkazilib, elektron savdo maydonchalarida majburiy eskrou xizmatini yo'lga qo'yish majburiyati platforma operatorlariga yuklanishi lozim;

- majburiy eskrou tizimi elektron marketplace'lardagi savdoga qo'shimcha, ko'chmas mulk qurilishi va boshqa yirik oldindan to'lov talab qiluvchi bitimlarga ham tatbiq etilishi kerak;

- jadvalda keltirilgan xorijiy tajriba, xususan, YI MiCA reglamentidagi kripto-aktivlarni majburiy reyestrda kiritish talabi va Janubiy Koreyaning maxsus eskrou qonuni – milliy qonunchilikka

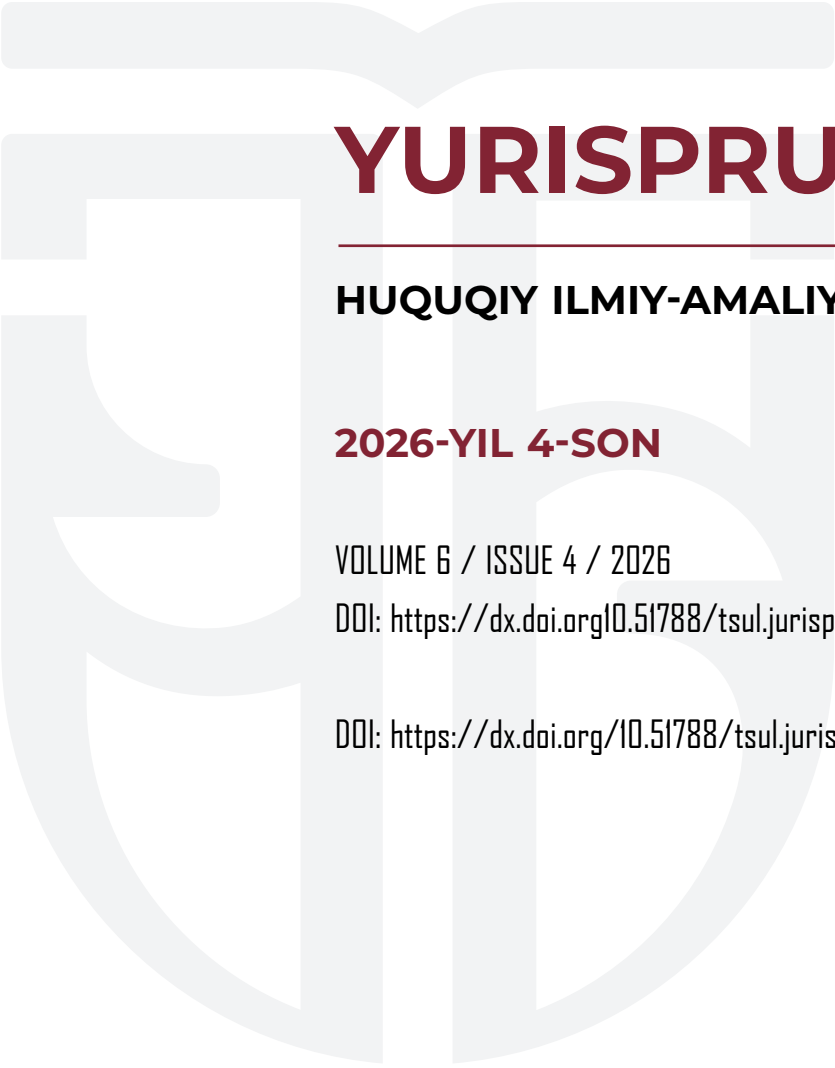
bosqichma-bosqich adaptatsiya qilinishi maqsadga muvofiqdir.

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, Fuqarolik kodeksidagi an'anaviy mulk huquqi triadasi moddiy shaklga ega bo'lmagan raqamli aktivlar tabiatini ifodalashda o'zlik qilmoqda va milliy huquqda jiddiy bo'shliqlar yaratmoqda. Smart-kontraktlardagi "kod, bu qonun" tamoyili algoritmik xato yoki aldov natijasida tuzilgan bitimlarni qayta ko'rib chiqish imkoniyatiga ega emasligi sababli fuqarolarning sud orqali himo-
yalanish huquqiga bosim o'tkazmoqda. Eskrou

tizimining deklarativ xarakterda qolishi esa iste'molchilar huquqlarining ommaviy buzilishiga zamin yaratmoqda. Shu bois virtual makondagi munosabatlarning huquqiy himoyasini ta'minlash fuqarolik huquqi institutlarini raqamli voqelikka moslashtirishni va yaxlit qonunchilik tizimini yaratishni taqozo etadi. Yaqinda Raqobatni rivojlantirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish qo'mitasi tomonidan eskrou to'lov tizimini joriy etish taklifi ilgari surilgani ushbu muammoning davlat darajasida tan olinganidan dalolat beradi.

REFERENCES

- Abdusatarov, J. (2025). Raqamli aktivlar bilan bog'liq nizolarni hal qilishning muqobil usullari [Alternative methods for resolving disputes related to digital assets]. *Modern Science and Research*, 4(8), 25–32. inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/13347
- Aleksandrova, N. S. (2021). Sootnoshenie ponyatiy "tsifrovye prava", "tsifrovaya valyuta" i "tsifrovoy finansovyy aktiv" [Correlation of the concepts of "digital rights", "digital currency" and "digital financial asset"]. *Bulletin of the Moscow University of the Ministry of Internal Affairs of Russia*, (6), 28–31.
- Competition Promotion and Consumer Protection Committee. (2025, March 14). *Iste'molchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar* [Committee's Efforts in Consumer Rights Protection]. <https://raqobat.gov.uz/uz/istemolchilar-huquqlarini-himoya-qilish-boyicha-amalga-oshirilayotgan-ishlar/>
- Competition Promotion and Consumer Protection Committee. (2026, April 27). *Raqobat qo'mitasining elektron tijorat bozorida iste'molchilar huquqlarini himoya qilish: Mavjud muammolar va ularning yechimlari yuzasidan takliflari* [Proposals of the Competition Committee on consumer protection in the e-commerce market: Existing problems and their solutions]. <https://raqobat.gov.uz/uz/raqobat-qomitasining-elektron-tijorat-bozorida-istemolchilar-huquqlarini-himoya-qilish-mavjud-muammolar-va-ularning-yechimlari-yuzasidan-takliflari/>
- Egorova, M. A., & Blazheev, V. V. (2020). *Tsifrovoe pravo* [Digital law]. Prospekt.
- Jo'rayev, F. (2023, September 25). *Eskrou tizimi iste'molchilar uchun qanday qulayliklar yaratadi?* [What conveniences does the escrow system provide for consumers?]. *Huquqburch.uz*. <https://huquqburch.uz/eskrou-tizimi-istemolchilar-uchun-qanday-qulayliklar-yaratadi/>
- Madiyarova, Sh. O. (2025). Smart shartnomalar orqali mulk huquqini o'tkazish: Huquqiy asoslar va amaliy muammolar [Transfer of property rights through smart contracts: Legal bases and practical problems]. *New Uzbekistan Student Newsletter*, (3), 2.
- Property Rights Alliance. (2025). *International Property Rights Index (IPRI) 2025 report*. <https://internationalpropertyrightsindex.org>
- Republic of Uzbekistan. (1996). *Civil Code of the Republic of Uzbekistan*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/111189>
- Republic of Uzbekistan. (2022, September 29). *On electronic commerce (Law No. LRU-792)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-6213382>
- Rozhkova, M. A. (2020). Yavlyaetsya li tsifrovoe pravo otraslyu prava i nuzhno li ozhidat poyavleniya Tsifrovogo kodeksa? [Is digital law a branch of law and should we expect the emergence of a Digital Code?]. *Economy and Law*, (4), 3–13.
- Said, N. (2022, December 5). *O'zbekistonda uy-joy xaridorlarini qanday himoya qilish mumkin? Eskrou tizimi – davr talabi* [How to protect home buyers in Uzbekistan? The escrow system is the need of the hour]. *Kun.uz*. <https://kun.uz/news/2022/12/05/ozbekistonda-uy-joy-xaridorlarini-qanday-himoya-qilish-mumkin-eskrou-tizimi-davr-talabi>
- Savitskaya, K. D. (2015). Tsifrovye aktivy: Teoriya i pravovoe regulirovanie na primere Soedinyonnykh Shtatov Ameriki [Digital assets: Theory and legal regulation on the example of the United States of America]. *Bulletin of Polotsk State University. Series D, Economic and Legal Sciences*, (15), 75–77.
- Xolmirov, B. A. (2025). *Fuqarolik huquqida raqamli obyektlar muomalasini huquqiy tartibga solish* [Legal regulation of the circulation of digital objects in civil law]. TSUL Publ.
- Yakubov, A. N. (2024). Raqamli aktivlar tasnifi va ularning sivilistik tabiati [Classification of digital assets and their civil nature]. *Jurisprudence*, (3), 38–45.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 4-SON

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>